

МАЙСТОРИ НА ЯПОНСКОТО ПЛАКАТНО ИЗКУСТВО

Дамян Дамянов

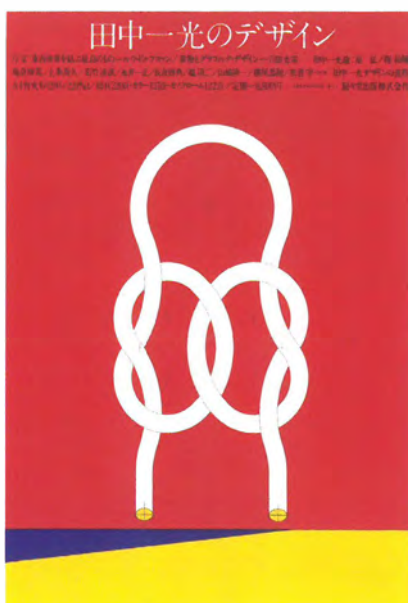
Нов български университет

Статията на доц. Дамян Дамянов е поглед към изкуството на трима изтъкнати художници от Страната на изгряващото слънце – представените у нас чрез изложбата „Велики майстори на плаката от Япония“¹ Ико Танака, Казумаса Нагаи и Шигео Фукуга.

Ико Танака (1930 – 2002). Плакатът, изтъкнат от нишките на традицията

Ико Танака е ярък пример за способността на японците да оживяват и осъвременяват вековни традиции. Гледайки плакатите на родения през 1930 г. художник, няма как да не направим асоциация с класическите творби от „Укийо-е“ (художествена школа от XVII – XIX в.) на Хокусай, Утамаро и Киюнобу. Няколко века по-късно нишките на тази графична традиция, повлияла сериозно първите крачки на френския афиш, изпли-

ват една качествено нова тъкан на съвременното плакатно изкуство. Тази канава е силно разпознаваема не само заради елементите, които я изграждат. Един от тях е преклонението пред йероглифа като свещен знак, който свързва във времето идеите на поети, философи и художници с тези на съвременния японец. Метафората в случая може да се схване и като биографичен факт, тъй като в началото на кариерата си Ико Танака работи като текстилен дизайнер в „Канегафучи Спининг Ко“.

¹ Представена в галерия „Райко Алексиев“ през октомври 2011 г.

Наред с далекоизточната йероглифна система също толкова важно в неговите творби е изображението – готоволюва опростено и стилизирано, че се превръща в есенция на изобразяваното, на идеята за него. Портретите в плакатите на Танака са пример за графичен минимализъм от най-чист вид. Независимо дали са изградени изцяло на геометричен принцип, или с лека рисунъчна добавка, тези лица на японската култура гостоприемно ни разкриват един твърде далечен не само в географския смисъл свят. Благодарение на деликатното чувство за мярка в творбите са запазени само основни елементи на костюма, прическата, а някъде и част от аксесоар. Плакатите са изградени с пестеливи изразни средства. Контурите почти липсват, те отстъпват място на декоративните петна, съчетани в интензивни цветови хармонии, в които доминира черното. Силно опростените обекти почти разтварят разпознаваемите си очертания и за миг дори докосват абстракцията. А преливането от конкретен образ в абстракция е процес, познат още в Древна Япония, която претворява знанията и усещанията си за света чрез системата на йероглифите-логограми. Това двупосочно преминаване е и визитната картичка на Ико Танака.

Успехът на тази формула Пол Дейвис (американски плакатист, роден през 1938 г.) обяснява така: „Тоѝ беше майстор на изкуството на японската калиграфия и експерт в западната типография, което го направи уникален сред колегите му“. Бихме ли могли да не се съгласим?

Казумаса Нагаи

Казумаса Нагаи (р. 1929). Плакатът като хармония

Ако проследим хронологично творчеството на Нагаи, би било логично да поставим водосел между два основни периода в него. Тъй като обаче това е работа на изкуствоведите, ще поздравим с лек поклон плакатите от първия – „геометричния“, период на художника и ще преминем напред във времето, където откриваме една голяма тема, емблематична както за Нагаи, така и за японското изкуство като цяло – природата и мястото на човека в нея.

Плакатите от екологичната серия на Казумаса Нагаи представляват странни и много изискани в графично отношение изображения на животни – екзотични, познати, застрашени. В стилистиката на тези изображения се съчетават натуралната им красота и искрената, почти наивистична рисунка, стигаща до примитивизъм. Той, от своя страна, е търсен и много важен ефект. Елегантните линии, комбинирани с петна, напомнят ту анималистичните рисунки на аборигените, ту непреднамерената следа от детска ръка. Тези творби са призив за запазване на отколешната връзка и зависимост между човека и останалия свят. Те напомнят, че тази връзка е нужно да бъде осмислена по нов начин в света на градската джунгла, която поглъща природната.

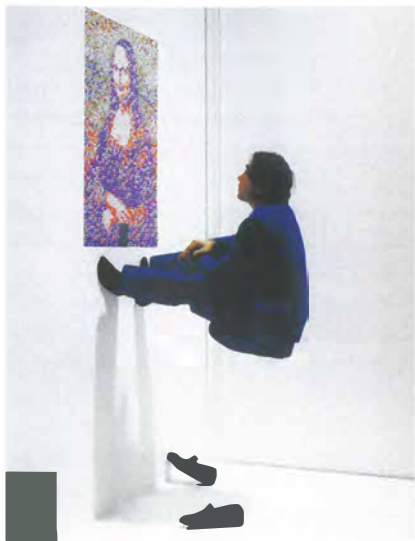
„Зелените плакати“ на Нагаи са идеален пример за „чисто изкуство“ със социална, некомерсиална цел. Силно охудожествените и стилизирани до знак животни гледат зрителя буквално с човешки очи, в които четем молба. Текстове *Save (Спаси ме)* или *I'm Here (Тук съм)* демонстрират японската лаконичност и аскеза без излишен патос и многословие. Те регистрират факти и също като самите плакати напомнят, че дивният свят е още тук – въпреки всичко, и се нуждае от нашата защита. Често пъти тази деликатна артистична намеса прилича на звънче, чийто звук се извисява над вибрацията на хиляди камбани.

Шигео Фукуда (1932 – 2009). Плакатът като детска игра

За Фукуда е изписано толкова много, че всяка следваща статия рискува да повтори познати факти, да цитира познати произведения и в крайна сметка да досади на читателя. Възможностите за анализи върху неговите творби са практически неизчерпаеми, също както играта с формата в тях.

Превръщанията на обектите в работите на Фукуда до голяма степен развиват принципите на графичните метаморфози в творчеството на нидерландеця Морис Ешер. Стъпвайки на раменете на този колос, японецът дава широта на погледа си за парадоксалния свят на преливанията от форма във форма, за „сбърканата“ перспектива и „кръстосаните“ измерения. Сюжетите в плакатите на Шигео Фукуда оплитат безкрайно кълбо от контрапункти. В тях се противопоставят мъжко-женско, обем и плоскост, банално и въображаемо. Понякога тези запомнящи се визуални каламбури са предназначени за творби с пацифистка насоченост, друг път имат рекламна цел. Нерядко виртуозните жонглирания с образите нямат конкретна отправна точка и слу-

Шигео Фукуда

жат повече като че ли за трениране на въображението на автора и поднасяне на удоволствие за зрителя.

Когато творчеството на Фукуда се пренасити с флиртовете на черно-бели силуети, които се допълват взаимно или създават нещо трето, то преминава отвъд плоскостта, в триизмерното. Скулптурните опити на художника са разгръщане на „плакатния виц“ в третото измерение. „Харли Дейвидсън“, „Пианото“, „Кораб“ са визуални находки, които изскачат от плоскостта на плаката като от кутия с пружина. Изненадата в тях е твърде необичайна, за да бъдат причислени към някой от двата жанра – плакат или скулптура. Те се на-

мират в златната среда на шигеовското остроумие, което не робува на стил или задължителен почерк, а има за цел да разклати вярата ви в тривиалното.

Големият Пол Ранг (американски графичен дизайнер, 1914 – 1996) казва за приятеля си Шигео Фукуда: „Едно игриво сърце не се нуждае от преводач“. Но такъв е езикът не само на Фукуда, а и на останалите му японски колеги. Те издигат графични върхове, които за нас, зрителите, са лесни за изкачване благодарение на елементите, от които са създадени – образите, типографията, колорита. Заедно те постигат внушението на художествена та творба, което надминава ограниченията на езика. ■